

På grund av avsaknaden av manus på svenska har vi baserat detta dokument på undertextningsfilen, vissa avvikelser kan därför förekomma.

Titel:

Fast fashion – Det billiga modets verkliga pris

1

00:00:16,120 --> 00:00:21,880

Här är en t-shirt. Den säljs
i din lokala butik för fem dollar.

2

00:00:21,960 --> 00:00:26,920

Vissa av er äger säkert just den här
tröjan. Miljontals har tillverkats.

3

00:00:27,000 --> 00:00:29,600

Enligt etiketten
är den tillverkad av kvalitetsbomull–

4

00:00:29,680 --> 00:00:34,320

–som odlats, skördats, bearbetats,
vävts till tyg som blivit en t-shirt...

5

00:00:34,400 --> 00:00:38,560

...paketerats, fraktats
över hela världen och marknadsförts.

6

00:00:38,640 --> 00:00:42,080

Men hur gör man allt det
för fem dollar?

7

00:00:42,160 --> 00:00:44,840

Vem är det egentligen som får betala?

8

00:00:53,200 --> 00:00:58,120

Hej! Jag heter Deenie
och jag är galen i mode.

9

00:00:58,200 --> 00:01:02,000

Vem gillar inte mode? Det är ju kul.

10

00:01:02,080 --> 00:01:07,240

Mode är min passion. Örhängena är
från Jiwinaiia, ringarna från La Manso.

11

00:01:07,320 --> 00:01:10,120

Jag har ett halsband från Melody.
Telfar.

12

00:01:10,200 --> 00:01:15,520

Benvärmare på armarna från Brandy
Melville och kängor från New Rock.

13

00:01:15,600 --> 00:01:18,400

Jag uttrycker mig genom mode.

14

00:01:18,480 --> 00:01:24,120

Oavsett om din egen stil är
uppseendeväckande eller nedtonad–

15

00:01:24,200 --> 00:01:26,560

–är den ett val.

16

00:01:26,640 --> 00:01:31,360

Att använda kläder för att uttrycka sig
är ett privilegium många tar för givet–

17

00:01:31,440 --> 00:01:36,000

–särskilt som det privilegiet
kan köpas så billigt.

18

00:01:36,080 --> 00:01:38,760

Men finns det några dolda kostnader?

19

00:01:38,840 --> 00:01:43,240

Alla älskar väl rea?

Men hur mycket köper vi, egentligen?

20

00:01:43,320 --> 00:01:47,040

Varje år

köps över 80 miljarder nya plagg.

21

00:01:47,120 --> 00:01:51,200

Det är mer än tio plagg
per person och år.

22

00:01:51,280 --> 00:01:55,800

Över hela världen tillverkas
omkring 100 miljarder plagg–

23

00:01:55,880 --> 00:02:00,200

–som orsakar

92 miljoner ton textilavfall.

24

00:02:00,280 --> 00:02:05,640

Plagg sys ofta
för att bara kunna bäras tio gånger–

25

00:02:05,720 --> 00:02:08,240

–innan de går sönder
och måste slängas.

26

00:02:08,320 --> 00:02:13,000

Det kallas "planerat åldrande"
och beror på fast fashion.

27

00:02:13,080 --> 00:02:19,280

Fast fashion är billiga kläder med kort
livslängd som uppmuntrar till nya köp.

28

00:02:19,360 --> 00:02:21,720

Det tillverkas inte med etiska metoder.

29

00:02:21,800 --> 00:02:28,600

De människor som tillverkar t-shirtarna
får inte en skälig lön.

30

00:02:28,680 --> 00:02:34,920

Men jag måste väl kunna se om mina
kläder är tillverkade av barnarbetare?

31

00:02:35,000 --> 00:02:41,040

Tittar du på etiketten inser du
att mycket tillverkas i Bangladesh.

32

00:02:41,120 --> 00:02:43,600

Just det. Bangladesh.

33

00:02:43,680 --> 00:02:47,000

Bangladesh är känt
för sina "sweat shops"–

34

00:02:47,080 --> 00:02:52,440

–som tillverkar stora mängder billiga
produkter på arbetarnas bekostnad.

35

00:02:52,520 --> 00:02:57,720

Farliga arbetsförhållanden,
långa dagar och dålig lön.

36

00:02:57,800 --> 00:03:01,320

Ibland till och med slavarbete.

37

00:03:01,400 --> 00:03:07,800

Detta innebär att modeindustrin
har direkta band till modernt slaveri.

38

00:03:07,880 --> 00:03:12,840

Slaveri förekommer än i dag,
i synnerhet inom modebranschen.

39

00:03:12,920 --> 00:03:18,480

Modernt slaveri förekommer i form av
tvångsarbete, skuldsatt tjänstgöring–

40

00:03:18,560 --> 00:03:23,200

–och andra brott

mot mänskliga rättigheter.

41

00:03:23,280 --> 00:03:28,200

De uthärdar dåliga arbetsförhållanden,
som trängsel, dålig ventilation–

42

00:03:28,280 --> 00:03:30,920

–och otillräckliga
säkerhetsföreskrifter.

43

00:03:31,000 --> 00:03:33,320

Dessutom är lönen oskälig.

44

00:03:33,400 --> 00:03:37,640

Minimilönen är i dag 8 000 taka–

45

00:03:37,720 --> 00:03:42,280

–men nyanställda
tjänar omkring 6 000 taka.

46

00:03:42,360 --> 00:03:46,040

Vänta lite... 73 dollar i månaden–

47

00:03:46,120 --> 00:03:50,680

–för att jobba 10-12 timmar per dag
i 26 dagar?

48

00:03:50,760 --> 00:03:54,800

Det blir mindre än 25 cent i timmen.

49

00:03:54,880 --> 00:03:58,000

Shohel och Taslima är textilarbetare.

50

00:03:58,080 --> 00:04:02,480

Shohel började som barnarbetare
vid 13 års ålder.

51

00:04:02,560 --> 00:04:08,240

Den sortens barnarbete är inte ovanlig.
Det är inte heller yrkesstoltheten.

52

00:04:08,320 --> 00:04:13,960

Vi ser kläderna som slit och släng,
men textilarbetarna har en annan syn.

53

00:04:14,040 --> 00:04:18,160

Vi tillverkar fina, färgglada kläder.
De är perfekta.

54

00:04:18,240 --> 00:04:21,840

De genomgår en kvalitetskontroll.

55

00:04:21,920 --> 00:04:25,960

Men när vi frågar om de själva
skulle bära kläderna...

56

00:04:26,040 --> 00:04:30,880

–Nej, nej.

–Vi får inte bära kläderna.

57

00:04:30,960 --> 00:04:38,880

Det ses som ett brott,
även om någon har gett en kläderna.

58

00:04:38,960 --> 00:04:44,400

Över hela världen finns
omkring 40 miljoner textilarbetare–

59

00:04:44,480 --> 00:04:47,280

–men bara 2 % har en skälig lön.

60

00:04:47,360 --> 00:04:51,400

Kvinnor utgör 85-90 % av arbetarna–

61

00:04:51,480 --> 00:04:53,640

–men även barn utnyttjas–

62

00:04:53,720 --> 00:04:57,600

–och utsätts för fysiska,
sexuella och verbala övergrepp.

63

00:04:57,680 --> 00:05:01,120

Ibland kan utgången bli dödlig.

64

00:05:02,480 --> 00:05:09,680

Rana Plaza var en klädfabrik som
anlitades av västerländska modekedjor.

65

00:05:09,760 --> 00:05:13,480

Arbetarna hade påpekat
de farliga arbetsförhållandena–

66

00:05:13,560 --> 00:05:16,880

–men ägaren hade struntat i dem.

67

00:05:16,960 --> 00:05:22,880

2013 kollapsade fabriken
och över 1 100 arbetare dog.

68

00:05:22,960 --> 00:05:26,240

Många fler skadades allvarligt.

69

00:05:26,320 --> 00:05:29,920

Den här tragedin hade inte behövt ske.

70

00:05:30,000 --> 00:05:34,280

Imran jobbar för fabriksanställdas
rättigheter i Bangladesh.

71

00:05:34,360 --> 00:05:38,360

Saker har förändrats efter Rana Plaza.

72

00:05:38,440 --> 00:05:43,880

Säkerhetsnormerna har förbättrats–

73

00:05:43,960 --> 00:05:48,400

–och vi får numera
bilda fackföreningar–

74

00:05:48,480 --> 00:05:52,600

–utan för mycket motstånd från staten.

75

00:05:52,680 --> 00:05:58,240

Så saker och ting har förbättrats,
men måste förbättras ytterligare.

76

00:05:58,320 --> 00:06:01,720

Att förbättra arbetsförhållandena
är modekedjornas ansvar–

77

00:06:01,800 --> 00:06:05,360

–men det är till oss konsumenter
de säljer.

78

00:06:05,440 --> 00:06:10,240

Så nästa gång du tittar på en t-shirt
i affären – tänk till.

79

00:06:10,320 --> 00:06:13,200

Vem är det egentligen
som betalar för den?

80

00:06:23,040 --> 00:06:25,000

Atacamaöknen.

81

00:06:25,080 --> 00:06:28,440

Den här fascinerande platsen
har blivit ett offer–

82

00:06:28,520 --> 00:06:33,800

–för modeindustrins omättnings aptit
på billiga slit och släng-kläder.

83

00:06:33,880 --> 00:06:37,520

Berg av textilavfall

har förvandlat den fridfulla öknen–

84

00:06:37,600 --> 00:06:42,240

–till en soptipp som är så stor
att den syns från rymden.

85

00:06:42,320 --> 00:06:48,760

Dessa kasserade, en gång älskade,
plagg orsakar nu en miljökris–

86

00:06:48,840 --> 00:06:52,760

–med ödesdigra konsekvenser
för miljön och invånarna.

87

00:06:52,840 --> 00:06:59,480

Det som var ett paradiset för flora
och fauna riskerar permanent skada–

88

00:06:59,560 --> 00:07:07,360

–och det är bara en av många
miljökriser orsakade av modeindustrin.

89

00:07:07,440 --> 00:07:14,600

För att förstå modets påverkan
på miljön går vi tillbaka till början.

90

00:07:14,680 --> 00:07:17,080

Det här är Rebecca Van Amber–

91

00:07:17,160 --> 00:07:22,240

–en universitetslektor som fokuserar
på hållbarhet inom textil och kläder.

92

00:07:22,320 --> 00:07:24,800

Och hon älskar mode.

93

00:07:24,880 --> 00:07:29,840

Problemet med kläder
är att det är en vardagsartikel–

94

00:07:29,920 --> 00:07:33,840

–och vi vet så lite
om hur de tillverkas–

95

00:07:33,920 --> 00:07:37,760

–att de inte värderas som de borde.

96

00:07:37,840 --> 00:07:40,840

Bomull är en komplex produkt.

97

00:07:40,920 --> 00:07:44,840

Den ska planteras,
behöver mycket vatten–

98

00:07:44,920 --> 00:07:47,800

–och sen ska den skördas
med stora maskiner.

99

00:07:47,880 --> 00:07:52,000

Maskinerna kräver stora mängder olja
och drivmedel.

100

00:07:52,080 --> 00:07:54,240

Man använder bekämpningsmedel.

101

00:07:54,320 --> 00:07:59,840

Efter skörden genomgår bomullen
en mängd reningsprocesser.

102

00:07:59,920 --> 00:08:07,240

Sen måste fibrerna ligga parallellt
innan man kan spinna dem till garn.

103

00:08:07,320 --> 00:08:09,280

Man kan även färga bomullen–

104

00:08:09,360 --> 00:08:16,360

–och tillverkar man denim
förekommer stentvätt och blästring.

105

00:08:16,440 --> 00:08:18,560

Sen kommer användningsfasen.

106

00:08:18,640 --> 00:08:24,400

Hela plagget, från första tillverkning
till användningsfasen–

107

00:08:24,480 --> 00:08:27,560

–är enormt energi- och resurskrävande.

108

00:08:27,640 --> 00:08:33,800

Modeindustrin står för ungefär 4 %
av världens utsläpp av växthusgaser.

109

00:08:33,880 --> 00:08:41,520

En sopbil med textil hamnar i deponi
eller bränns varje sekund.

110

00:08:41,600 --> 00:08:46,360

Det är mer än Frankrike, Tyskland
och Storbritannien tillsammans.

111

00:08:46,440 --> 00:08:51,000

Dessutom
är mer än 60 % syntetmaterial–

112

00:08:51,080 --> 00:08:56,560

–som inte är biologiskt nedbrytbara
och kan ta tusentals år att förmultna.

113

00:08:56,640 --> 00:09:00,800

Som tur är finns second hand-butiker
som säljer snygga kläder–

114

00:09:00,880 --> 00:09:03,360

–vilket minskar avfallsmängden.

115

00:09:03,440 --> 00:09:06,320

Så visst bör vi skänka
våra gamla kläder?

116

00:09:06,400 --> 00:09:09,320

Det är en vanlig missuppfattning.

117

00:09:09,400 --> 00:09:12,640

Man tycker att man gör det rätta
som ger dem till välgörenhet.

118

00:09:12,720 --> 00:09:17,840

Man antar att de kommer att säljas,
men det stämmer inte alltid.

119

00:09:17,920 --> 00:09:23,840

Mycket av det vi skänker bort
exporteras utomlands–

120

00:09:23,920 --> 00:09:30,360

–och det har blivit ett stort problem.
De vill inte ha vårt skräp.

121

00:09:30,440 --> 00:09:36,680

Visst ska vi skänka våra kläder, men vi
måste vara noga med vad vi skänker.

122

00:09:36,760 --> 00:09:39,120

Skänk bara sånt som kan användas.

123

00:09:39,200 --> 00:09:42,880

Inga trasiga blixtlås
eller noppiga tröjor.

124

00:09:42,960 --> 00:09:47,360

Ditt skräp är ingen annans skatt.

125

00:09:47,440 --> 00:09:51,200

Det är "ur syn, ur sinn"-tänket.

126

00:09:51,280 --> 00:09:55,680

Det tillverkas utomlands
och är ett fint plagg–

127

00:09:55,760 --> 00:10:00,080

–och sen försvinner det utomlands
till en soptipp.

128

00:10:00,160 --> 00:10:03,280

Så det är så det går till?

129

00:10:03,360 --> 00:10:08,400

Bilderna av kasserade kläder
hemsöker mig.

130

00:10:08,480 --> 00:10:14,720

Att se var våra kasserade kläder
hamnar är fruktansvärt.

131

00:10:14,800 --> 00:10:18,480

Likt många andra problem
som bidrar till klimatkrisen...

132

00:10:20,080 --> 00:10:23,720

...kräver lösningarna

hållbarhet och omedelbarhet.

133

00:10:23,800 --> 00:10:29,560

Vad gäller fast fashion
kan cirkulärt mode vara svaret.

134

00:10:29,640 --> 00:10:37,440

Cirkulär ekonomi är tanken att föremål
som tillverkas kan återvinnas–

135

00:10:37,520 --> 00:10:42,200

–genom att vi tillvaratar
så mycket av dem som möjligt.

136

00:10:42,280 --> 00:10:48,640

Ett plagg produceras, kommer till
konsument och hamnar på en soptipp.

137

00:10:48,720 --> 00:10:52,200

Vi vill att kläder
ska bilda en sluten krets–

138

00:10:52,280 --> 00:10:59,320

–så att plagget, då det blivit gammalt,
går tillbaka in i resurscykeln–

139

00:10:59,400 --> 00:11:02,560

–där det kan återvinnas.

140

00:11:02,640 --> 00:11:07,760

Det bästa är att använda saker

så länge det bara går.

141

00:11:07,840 --> 00:11:13,960

Kan man laga det? Ge det till en vän?
Göra om det till något annat?

142

00:11:14,040 --> 00:11:17,000

Kan man göra trasor av det?

143

00:11:17,080 --> 00:11:22,240

Ju längre plagget används,
desto bättre.

144

00:11:22,320 --> 00:11:25,520

Att slänga det ska vara sista utvägen.

145

00:11:25,600 --> 00:11:30,040

Vi kan alla hjälpa till genom att laga,
dela och köpa second hand.

146

00:11:30,120 --> 00:11:33,680

Men det viktigaste
är att vi köper mindre.

147

00:11:43,160 --> 00:11:45,360

Den 25 juni 1938–

148

00:11:45,440 --> 00:11:49,880

–skrev USA:s president Roosevelt
under Fair Labor Standards Act.

149

00:11:49,960 --> 00:11:54,280

Den skyddar än i dag
amerikanska arbetare–

150

00:11:54,360 --> 00:11:57,880

–genom att förbjuda barnarbete,
lagstadga en minimilön–

151

00:11:57,960 --> 00:12:02,000

–och införa max 44 timmars
arbetsvecka.

152

00:12:02,080 --> 00:12:07,120

Nästan ett sekel tidigare införde
Storbritannien 1833 Factories Act–

153

00:12:07,200 --> 00:12:10,760

–som förbättrade arbetsvillkoren
för barnarbetare.

154

00:12:10,840 --> 00:12:18,200

Men i takt med globaliseringen började
klädmärken tävla om att vara billigast.

155

00:12:18,280 --> 00:12:22,440

Man flyttade produktionen utomlands,
där reglerna var färre–

156

00:12:22,520 --> 00:12:25,080

–och de kunde utnyttja arbetskraft
och förstöra miljön.

157

00:12:25,160 --> 00:12:30,240

De tvingades inte längre följa de lagar
som skyddade arbetare och miljö-

158

00:12:30,320 --> 00:12:34,280

-utan utnyttjade i stället någon annan,
någon annanstans.

159

00:12:34,360 --> 00:12:38,480

Vad kan våra regeringar göra
när problemet ligger utomlands?

160

00:12:38,560 --> 00:12:42,400

Man önskar att tillverkare och
återförsäljare skulle göra det rätta-

161

00:12:42,480 --> 00:12:45,480

-och inte utnyttja arbetare och miljö-

162

00:12:45,560 --> 00:12:48,120

-men så funkar det inte.

163

00:12:48,200 --> 00:12:52,840

Dessutom anklagas många företag
för "greenwashing"-

164

00:12:52,920 --> 00:12:59,760

-det vill säga att de framstår som
miljövänliga utan att vara hållbara.

165

00:12:59,840 --> 00:13:03,560

Så här sa brittiska

Environmental Audit Committee:

166

00:13:03,640 --> 00:13:07,680

"Modeindustrin har alltför länge
fått betygssätta sig själv."

167

00:13:07,760 --> 00:13:13,440

En grupp aktivister och lagstiftare i
New York som såg behov av ändring-

168

00:13:13,520 --> 00:13:19,320

-beslutade sig för att ta fram
en ny lag, New York Fashion Act.

169

00:13:19,400 --> 00:13:22,880

Det här är en lag i staten New York.

170

00:13:22,960 --> 00:13:26,640

Man ber dem vara transparenta-

171

00:13:26,720 --> 00:13:33,880

-och visa alla aspekter
av företagets produktion.

172

00:13:33,960 --> 00:13:41,200

Den här lagen är viktig då den skapar
ringar på vattnet i andra länder.

173

00:13:41,280 --> 00:13:45,040

Lagändringar som den här tar täten–

174

00:13:45,120 --> 00:13:49,640

–men även andra länder
börjar reglera modeindustrin.

175

00:13:49,720 --> 00:13:55,200

Många regeringar försöker ingripa
och stoppa överproduktionen.

176

00:13:55,280 --> 00:14:01,840

Inom EU, i synnerhet i Frankrike,
har man infört lagar–

177

00:14:01,920 --> 00:14:05,560

–i ett försök att hindra företag
från att överproducera–

178

00:14:05,640 --> 00:14:11,760

–genom att beskatta överflödiga plagg.

179

00:14:11,840 --> 00:14:17,800

Dessutom har man förbjudit
destruktion av plagg som inte säljs.

180

00:14:17,880 --> 00:14:21,280

Från Milanos modeshower
till Tokyos gator–

181

00:14:21,360 --> 00:14:27,560

–bubblar en global rörelse som kräver
ansvar och hållbarhet i modeindustrin.

182

00:14:27,640 --> 00:14:30,200

Det är en avgörande vändpunkt–

183

00:14:30,280 --> 00:14:36,040

–för en industri som har makt att
inspirera, möjliggöra och förändra liv.

184

00:14:36,120 --> 00:14:40,720

Vi kan inte lita till att regeringar
ska lösa den här frågan.

185

00:14:40,800 --> 00:14:44,280

Vi konsumenter
är en del av modeindustrin.

186

00:14:44,360 --> 00:14:46,600

Vi köper och äger ju kläder.

187

00:14:46,680 --> 00:14:49,680

Men vi vill fatta bra beslut.

188

00:14:49,760 --> 00:14:51,840

Så vad kan jag göra?

189

00:14:51,920 --> 00:14:54,560

Vi konsumenter kan göra mycket.

190

00:14:54,640 --> 00:14:57,280

Använd dina kläder så länge du kan.

191

00:14:57,360 --> 00:15:01,680

Lär dig sy, handla på second hand
och låna när du kan.

192

00:15:01,760 --> 00:15:05,560

Det finns många sajter som
specialiserar sig på second hand.

193

00:15:05,640 --> 00:15:11,920

På nätet kan man beräkna och
minimera sitt eget koldioxidavtryck.

194

00:15:12,000 --> 00:15:15,840

Eller bli aktivist och gå med
i till exempel Fashion Revolution–

195

00:15:15,920 --> 00:15:21,500

–som påverkar företag och lagstiftare
genom utbildning och påverkansarbete.

196

00:15:21,760 --> 00:15:25,640

Fashion Revolution är en ideell
sammanslutning av aktivister.

197

00:15:25,720 --> 00:15:30,240

Vi vill lära människor
vad som händer i modeindustrin–

198

00:15:30,320 --> 00:15:32,320

–och hur vi kan förbättra den.

199

00:15:32,400 --> 00:15:38,120

Det viktigaste vi alla kan göra
är köpa mindre. Så enkelt är det.

200

00:15:38,200 --> 00:15:40,560

Köp hållbara plagg.

201

00:15:40,640 --> 00:15:47,880

Ju fler medvetna val vi gör,
desto bättre är det.

202

00:15:47,960 --> 00:15:54,680

Vi kan absolut se en framtid
där vi har en hållbar modeindustri–

203

00:15:54,760 --> 00:16:00,480

–en nettonoll-industri
där människor tjänar en skälig lön.

204

00:16:00,560 --> 00:16:02,760

Moderevolutionen har börjat.

205

00:16:02,840 --> 00:16:06,400

Vill du vara med och skapa en framtid
där stil och innehåll går hand i hand?

206

00:16:06,480 --> 00:16:08,480

Valet är ditt.

-Slut-